

EU SECURITY AND COUNTER - TERRORISM COOPERATION POLICY

Mariana Ana BULMEZ, PhD Candidate, „Ovidius” University of Constanța

Abstract: EU action is not limited to production and consumption. European leaders are constantly faced with problems related to the common defense, to a common foreign policy, of a common action in order to reduce the economic gaps between the member countries of the Union, aspects that can cause long-term instability and tension in relations between members, but also the favoring of violent acts.

An alarm was sounded since 1990 by President Richard von Weizsacker in his inaugural address at the opening ceremony of the 41st academic year of the College of Europe on 24 September, "inevitable, cosmopolitan and egalitarian development , of civilization and technology, together with increasing mobility, give rise to a widespread desire to protect the regional regional culture, as well as the historical and national identity."

Since 1992, through the Maastricht Treaty, the Union has clearly stated in Article B its commitment to watch over the common security in the future based on a common defense policy: by implementing a common foreign and security policy, including the establishment in perspective of a common defense policy ", and by Article J.1 it envisages: the defense of common values, of fundamental interests; strengthening and strengthening EU and international security; peacekeeping and promoting international cooperation."

In 2005, the EU Council presented the "EU Counter-Terrorism Strategy", a revised strategy in 2014, followed in December 2014 by the approval of a series of mechanisms for the implementation of the revised strategy.

In December 2015, the European Commission presented the new regulation amending the Schengen Code on Borders. It obliges Member States to carry out systematic checks on persons crossing the EU's external borders in databases of stolen and lost documents, in the Schengen Information System (SIS) and in other relevant EU databases.

The new rules provide a strategic "cooperation group" to exchange information and help Member States increase their cyber security capacity. Each Member State will have to adopt a national NIS strategy.

Keywords: strategy, cooperation, personal data, stability, Schengen Code

Acțiunile UE nu se reduc la producție și la consum. Responsabilii europeni se confruntă permanent cu probleme referitoare la apărarea comună, la o politică externă comună, a unei acțiuni comune în vederea diminuării decalajelor sub aspect economic între statele membre ale uniunii, aspecte ce pot provoca pe termen lung instabilitate și încordare în relațiile dintre parteneri, dar și favorizarea unor acte cu caracter violent.

În studiile recente privind securitatea termenii de „soft power” și „hard power” sunt utilizați tot mai frecvent. Combinarea celor două abordări în ceea ce privește exercitarea puterii conduce la eficientizarea acțiunilor pentru atingerea scopului urmărit.¹

Încă din anul 1976, prim-ministrul Belgiei, Leon Tindemans, în contextul întocmirii unui Raport prezentat Consiliului European, afirma referitor la cooperarea politică și la securitatea statelor europene: „În opinia mea, problemele de securitate, pe

¹ Ioana Ionescu, *Federația Rusă și Uniunea Europeană la începutul secolului XXI*, București, Editura Top Form, 2010, p.15.

care le consider probleme ale apărării propriu-zise, trebuie să facă, încă din acest moment, obiectul discuțiilor și reflecțiilor noastre în comun în cadrul Comunității. În același sens, mi se pare imposibil ca țările Comunității să nu acorde atenție eventualelor conflicte care ar putea apărea în Orientul Mijlociu sau în alte regiuni ale lumii.”² Să nu uităm faptul că, Belgia a fost primul stat care a luat măsuri de apărare împotriva acțiunilor teroriste la adresa securității sale, prin includerea în legislația penală în 1856 a „clauzei atentatului”, în virtutea căruia autorii asasinatelor politice devin extrădabili.³

Stabilitatea europeană este amenințată de două elemente majore: „atracția globalizării și fascinația unicității culturale și naționale”⁴ care prezintă riscul de a redeschide vechi subiecte legate de etnocentrism, de rivalități naționale, de revizionism și separaționism, fiecare putând fi rădăcina unor acțiuni cu caracter terorist. Deși momentan se manifestă izolat, în Irlanda de Nord, Țara Bascilor, Corsica, în contextul ultimelor evenimente internaționale legate de politicile adoptate pe tema refugiaților din Orientul Mijlociu, situația la nivel european ar putea escalada spre acțiuni cu caracter violent.

Din anul 1992, prin Tratatul de la Maastricht, Uniunea exprimă, în articolul B, clar angajamentul de a veghea în viitor la securitatea comună bazată pe o politică de apărare comună: Uniunea își propune ca obiectiv „afirmarea identității sale pe scena internațională, în special prin punerea în aplicare a unei politici externe și de securitate comune, inclusiv prin stabilirea în perspectivă, a unei politici de apărare comună”, iar prin Articolul J.1 are în vedere: apărarea valorilor comune, a intereselor fundamentale; consolidarea și întărirea securității UE, dar și internaționale; menținerea păcii și promovarea cooperării internaționale; dezvoltarea și consolidarea democrației și a statului de drept; respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. Articolul J.4 stabilește că, „Politica externă și de securitate comună include totalitatea chestiunilor privind securitatea Uniunii Europene, inclusiv stabilirea în perspectivă a unei politici de apărare comune, care ar putea conduce la momentul potrivit, la o apărare comună”.⁵

Uniunea Europeană confruntată cu un val de atentate teroriste, mai ales după atacurile din 11 martie 2004 de la Madrid, care au provocat moartea a peste 190 de persoane, și-a schimbat atitudinea față de terorism, depunând eforturi în vederea adoptării unei legislații unitare a tuturor statelor membre care să-i permită luarea măsurilor în vederea prevenirii și combaterii fenomenului terorist.

În 2005, Consiliul UE prezenta „*Strategia UE de combatere a terorismului*”, strategie revizuită în 2014, urmată în decembrie 2014 de aprobarea unei serii de mecanisme pentru punerea în aplicare a strategiei revizuite.⁶

²Dusan Sidjanski, *Viitorul federalist al Europei: Comunitatea europeană de la origini la tratatul de la Lisabona*, Iași, Editura Polirom, 2009, p.69.

³Gheorghe Arădăvoaice, Dumitru Iliescu, Laurențiu Dan Niță, *Terorism. Antiterorism. Contraterorism.*, București, Editura Antet, 1999, p.304.

⁴Dusan Sidjanski, *op.cit.*, p. 203.

⁵<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/TXT/PDF/?uri=CELEX:11992M/TXT&from=RO>, accesat în data de 01.12.2019.

⁶ www.conciliium.europa.eu/ro/policies/fight-against-terrorism/, accesat în data de 4 septembrie 2018.

În februarie 2015, Parlamentul European, adopta *Rezoluția* privind măsurile antiteroriste ce se impun la nivel european ca urmare a atacurilor teroriste deosebit de violente din perioada 2004-2015 de la Madrid, Londra, Paris, Copenhaga și Bruxelles. Măsurile recomandate de *Rezoluția* Parlamentului European au fost ulterior asumate de Consiliu European, în februarie 2015, în Declarația de la Riga privind Combaterea Terorismului.

„*Agenda europeană privind securitatea*”, publicată în aprilie 2015, identifica terorismul ca fiind o amenințare fundamentală la adresa securității europene.

Directiva Parlamentului European și a Consiliului privind prevenirea utilizării sistemului financiar în scopul spălării banilor sau finanțării terorismului, adoptată de Consiliu la 20 aprilie 2015.⁷

Totodată, erau aprobate noi reguli pentru a ușura procesul de identificare a provenienței fondurilor. Statele membre UE vor fi obligate să întocmească „registre centrale” cu informații referitoare la „beneficiarii” fondurilor indiferent dacă sunt persoane fizice sau juridice. Registrele nu au fost menționate de la început în discuțiile Comisiei Europene, existența lor fiind negociată pe parcurs.

Registrele centrale vor fi accesibile pentru autorități și pentru unitățile lor de investigații financiare, fără restricție, pentru entitățile obligatorii, băncile, precum și pentru public, acces acordat în baza unei înregistrări online a persoanei care dorește să acceseze registrul și a achitării unei taxe care să acopere costurile administrative.

Pentru a putea accesa Registrul, o persoană sau o organizație, trebuie demonstrat „interesul legitim” în spălarea de bani sau finanțarea terorismului, precum și în alte infracțiuni care ar putea contribui la finanțarea acestora, de exemplu, corupția, infracțiunile fiscale și fraudă. Informațiile din Registrele Centrale privind trusturile vor fi accesibile doar autorităților și „entităților obligatorii”.

Textul Directivei stabilește și obligații specifice de raportare pentru bănci, auditori, avocați, agenți imobiliari și cazinouri, etc., în cazul unor tranzacții suspecte efectuate de clienții lor.⁸

La 14 aprilie 2016, Parlamentul European și-a exprimat poziția, iar ulterior, Consiliul a adoptat directiva la 21 aprilie 2016. În baza celor hotărâte, statele membre vor avea la dispoziție doi ani pentru a asigura intrarea în vigoare a actelor cu putere de lege și a actelor administrative necesare pentru a se conforma acestei directive.⁹

Pe parcursul anului 2015, Eurobarometrul stabilea faptul că, în jur de 5000 de europeni s-au alăturat grupărilor teroriste pentru a lupta în Irak și Siria, fapt ce demonstrează că, problema luptătorilor străini trebuie privită drept o provocare pentru politica UE. Rezoluția redactată de Rachida Dati (PPE, FR) privind prevenirea radicalizării și recrutarea cetățenilor europeni de către organizațiile teroriste a fost adoptată cu 548 voturi pentru, 110 împotriva și 36 de abțineri.

⁷<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-5933-2015-REV-4/ro/pdf>, accesat în data de 01.12.2019.

⁸<https://europarl.europa.eu/news/ro/press-room/20150513IPR55319/evaziune-si-finantarea-terorismului-reguli-strict-contra-spalarii-banilor>, accesat în data de 16.09.2019.

⁹<https://consilium.europa.eu/ro/policies/fight-against-terrorism/passenger-name-record/>, accesat în data de 16.09.2019.

După evenimentele din 11 septembrie 2001, Parlamentul European propunea crearea unei liste negre UE cu jihadiști și suspecți de terorism jihadist, subliniind nevoia unei definiții comune a luptătorilor străini pentru a permite proceduri legale împotriva lor atunci când se întorc în UE și a putea cere statelor membre să se asigure că luptătorii străini sunt puși sub control judiciar și, dacă este necesar, în detenție administrativă la întoarcerea în Europa, până are loc procedura judiciară.¹⁰

Consiliul revizuieste lista la intervale periodice și cel puțin o dată la 6 luni. Pe lângă această revizuire periodică, Consiliul poate oricând să adopte o decizie privind includerea sau eliminarea de pe lista persoanelor, grupurilor și entităților: Decizia (PESC) 2019/25 a Consiliului din 8 ianuarie 2019 de modificare și de actualizare a listei, persoanelor, grupurilor și entităților cărora li se aplică articolele 2, 3 și 4 din Poziția comună 2001/931/PESC privind aplicarea de măsuri specifice pentru combaterea terorismului și de abrogare a Deciziei (PESC) 2018/1084.¹¹

În decembrie 2015, era prezentat de Comisia Europeană noul regulament care schimbă Codul Schengen pentru granițe. Acesta obligă statele membre să efectueze controale sistematice ale persoanelor care traversează granițele externe ale UE în bazele de date cu documente furate și pierdute, în sistemul de informații Schengen(SIS) și în alte baze de date ale UE relevante. Verificările sunt obligatorii la toate granițele aeriene, maritime și pe uscat, atât la intrarea, cât și la ieșirea din UE. Modificarea regulilor este un răspuns la amenințările teroriste în Europa. Rezoluția a fost adoptată cu 469 de voturi pentru, 120 de voturi împotriva și 42 de abțineri.¹²

În aprilie 2016, Parlamentul European aproba un sprijin de urgență în valoare de 100 milioane de euro pentru refugiații din UE, precum și 2 milioane de euro pentru angajarea de personal suplimentar la Centru European de Combatere a Terorismului de la EUROPOL. Având în vedere urgența situației, Parlamentul a acționat rapid, decizia fiind adoptată cu 584 de voturi pentru, 64 de voturi împotriva și 33 de abțineri.¹³

O nouă Directivă a Parlamentului European completa în aprilie 2016 legislația europeană de prevenire a actelor cu caracter terorist. Creat pentru prevenirea, detectarea, investigarea și aducerea în justiție a infracțiunilor teroriste, Registrul cu Numele Pasagerilor(PNR), obliga companiile aeriene să dea autorităților naționale datele pasagerilor pentru toate zborurile către UE și viceversa. În acest context se încadrează afirmațiile raportorului Timothy Kirkhope referitor la semnificația PNR: „Am adoptat un nou instrument important pentru combaterea terorismului și traficantilor. Prin colectarea, distribuirea și analizarea informațiilor PNR, agențiile noastre de

¹⁰<https://europarl.europa.eu/news/ro/press-room/20151120IPR03612/pe-cere-o-strategie-comuna-ue-pentru-combaterea-radicalizarii-tinerilor-europeni>, accesat în data de 01.10.2019.

¹¹<https://consilium.europa.eu/ro/policies/fight-against-terrorism/terrorist-list/>, accesat în data de 01.10.2019.

¹²<https://europarl.europa.eu/news/ro/press-room/20170210IPR61804/stoparea-luptatorilor-straini-la-granitele-externe-ale-ue>, accesat în data de 01.10.2019.

¹³<https://eurparl.europa.eu/news/ro/press-room/20160407IPR21769/fonduri-suplimentare-pentru-refugiati-si-lupta-impotriva-terorismului>, accesat în data de 16.09.2019.

intelligence pot observa modele de comportament suspicios care trebuie urmărite.” Textul Directivei a fost aprobat cu 461 de voturi pentru, 179 împotriva și 9 abțineri.¹⁴

Acțiunile legislative ale Parlamentului European au fost completate, în anul 2016, cu Regulamentul general pentru protecția datelor, care după cum afirma raportorul Parlamentului Jan Philipp Albrecht „Este un mare succes al Parlamentului European și un da hotărât european pentru drepturile consumatorului și competiție în era digitală. Cetățenii vor putea să decidă singuri ce informații personale vor să facă publice.”

Directiva UE privind securitatea rețelelor și a informațiilor (NIS) „este și unul dintre primele cadre legislative care se aplică platformelor. Conform strategiei pieței unice digitale, ea stabilește cerințe armonizate pentru platforme și asigură reguli similare oriunde operează în UE. Această directivă va stabili un nivel comun de securitate a informației și a rețelelor și va crește cooperarea între statele membre UE, ceea ce va ajuta la prevenirea în viitor a atacurilor cibernetice asupra infrastructurilor europene interconectate”, menționa raportorul Andreas Schwab.

Noile reguli oferă un „grup de cooperare” strategic pentru a schimba informații și pentru a ajuta statele membre în creșterea capacității de securitate cibernetică. Fiecare stat membru va trebui să adopte o strategie națională NIS.

Statele membre trebuie să creeze o rețea de echipe de răspuns la incidente de securitate online care să se ocupe de incidente și riscuri, să discute chestiuni de securitate transfrontalieră. Agenția Europeană pentru Securitatea Rețelelor și a Informațiilor (ENISA) va avea un rol important în implementarea directivei și mai ales în ceea ce privește colaborarea între agențiile statelor membre.¹⁵

Prin comunicatul de presă din 06.07.2017 al Parlamentului European se preciza constituirea unei Comisii speciale, creată pentru 12 luni, care să se concentreze pe deficiențele practice și legislative în combaterea terorismului în UE. Comisia specială are scopul de a evalua dimensiunea amenințării teroriste în spațiul european și de a analiza erorile și disfuncționalitățile care ar fi putut facilita recentele atacuri teroriste din statele membre.¹⁶

UE și-a intensificat în ultimii ani acțiunile în vederea susținerii efortului statelor membre de combatere a terorismului consolidând mandatul agențiilor sale din domeniul justiției și afacerilor interne: Eurojust, Frontex, CEPOL și eu-LISA. Mai mult, în vederea îmbunătățirii bazelor de date existente, în 2018, Consiliul a adoptat noi norme pentru consolidarea Sistemului de Informații Schengen(SIS), prin care erau introduse tipuri noi de semnalări pentru cazurile legate de activitățile teroriste.¹⁷

Categoriile suplimentare de semnalări introduse în proiectele de regulament sunt: semnalări emise pentru verificările prin interviu; „semnalări privind persoanele căutate sau suspecte necunoscute, care prevăd introducerea în SIS a amprentelor

¹⁴<https://eurparl.europa.eu/news/ro/press-room/20160407IPR21776/reforma-protectiei-datelor-pe-aproba-noile-reguli-adaptate-la-era-digitala> , accesat în data de 16.09.2019.

¹⁵<https://europarl.europa.eu/news/ro/press-room/20160701IPR34481/securitatea-cibernetica-reguli-de-proiecte-impotriva-amenintarilor-online> , accesat în data de 16.09.2019.

¹⁶<https://eurparl.europa.eu/news/ro/press-room/20170629IPR78658/comisie-speciala-pentru-combaterea-deficientelor-in-combaterea-terorismului> , accesat în data de 16.09.2019.

¹⁷ <https://consilium.europa.eu/ro/polices/fight-against-terrorism/> accesat în data de 20.06.2021.

digitale sau a amprentelor palmare descoperite la locul unor infracțiuni grave sau incidente teroriste și care sunt atribuite autorului acestuia”; semnalări preventive pentru „copiii expuși riscului de răpire de către unul dintre părinți, precum și pentru copiii și persoanele vulnerabile care trebuie împiedicate să se deplaseze pentru propria lor protecție (de exemplu în cazul în care deplasarea ar putea duce la riscul de căsătorie forțată, mutilare genitală a femeilor, trafic de ființe umane); semnalări în „scopul returnării, o semnalare cu privire la deciziile de returnare emise pentru resortisanții țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală”. În consecință, SIS a devenit cel mai utilizat și eficient sistem informatic al UE în spațiul de libertate, securitate și justiție. Sistemul conține peste 76 de milioane de semnalări fiind accesat, de exemplu, de aproximativ 5,1 miliarde de ori de statele membre în anul 2017. Europol poate accesa toate categoriile de date din SIS și să facă schimb de informații suplimentare cu birourile SIRENE din statele membre.¹⁸

Pentru a se asigura un schimb eficient de informații suplimentare a fost oportun să fie consolidată activitatea birourilor SIRENE prin precizarea sub formă oficială, reglementată legislativ la nivelul UE, a cerințelor referitoare la resursele disponibile și la formarea utilizatorilor și timpul de răspuns la solicitările reciproce dintre birourile SIRENE.¹⁹

Normele detaliate pentru schimbul de informații suplimentare au fost adoptate în conformitate cu procedura definită la articolul 51 alineatul (2) din Regulamentul SIS II și articolul 67 din Decizia SIS II, sub forma unui manual intitulat „Manualul SIRENE”. Manualul SIRENE este un set de instrucțiuni destinate birourilor SIRENE care descriu detaliat normele și procedurile care stau la baza schimbului bilateral sau multilateral de informații suplimentare. Acesta reprezintă, potrivit normelor legislative, o dispoziție de aplicare necesară pentru utilizarea operațională a SIS II în conformitate cu instrumentele juridice ale SIS II.

„European Union Terrorism Situation and Trend Report” (TE-SAT) 2020 raportează că, în anul 2019, la nivelul spațiului uniunii au fost 119 atacuri teroriste eșuate, contracarate sau materializate, 1004 persoane arestate pentru infracțiuni de terorism, 10 persoane au murit din cauza atacurilor teroriste și 27 au fost rănite.²⁰

Având în vedere mutarea centrului de greutate al tuturor activităților în mediul online, în ultima perioadă, era adoptată la 11 octombrie 2020 declarația internațională „Criptarea de la un capăt la altul și siguranța publică”²¹ de Australia, Canada, India, Japonia, Noua Zeelandă, Regatul Unit și SUA. UE reacționa la declarație prin intermediul coordonatorului luptei împotriva terorismului, Gilles de Kerchove: „Salut declarația internațională intitulată *Criptarea de la un capăt la altul și siguranța publică*. Aceasta

¹⁸ <https://consilium.europa.eu/ro/press/press-releases/2018/11/19/schengen-information-system-council-adopts-new-rules-to-strengthen-security-in-the-eu/>, accesat în data de 20.06.2021.

¹⁹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX%3A32018R1862&from=fr>, accesat în data de 20.06.2021.

²⁰ <https://europol.europa.eu/activities-services/main-reports/european-union-terrorism-situation-and-trend-report-te-sat-2020>, accesat în data de 20.06.2021.

²¹ <https://justice.gov/opa/pr/international-statement-end-end-encryption-and-public-safety>, accesat în data de 20.06.2021.

reprezintă o contribuție importantă la dezbateră în curs. În lupta împotriva terorismului este esențial ca agențiile de aplicare a legii să aibă acces legal la mesajele criptate atunci când sunt îndeplinite cerințele legale pentru un astfel de acces și, prin urmare, ca acest fapt să fie prevăzut de lege și autorizat de un judecător. Evoluțiile recente din toate domeniile criptării ar putea conduce la incapacitatea autorităților de aplicare a legii de a accesa date necesare pentru investigații și urmăriri penale, în pofida faptului că acestea dispun de competențele legale necesare în acest sens. Este, de asemenea, important ca întreprinderile să fie în continuare capabile să detecteze și să elimine conținutul online cu caracter terorist. Internetul nu trebuie să fie un spațiu în afara legii, în care infractorii pot acționa neîngrădiți. Sunt de acord cu opinia exprimată în declarație: este important să existe măsuri solide de protecție a vieții private și de criptare; cu toate acestea, companiile de internet ar trebui să coopereze pentru a dezvolta soluții care să permită un astfel de acces legal. UE a început la rândul său să se ocupe de problema criptării. Dialogul cu companiile este important, inclusiv în contextul tehnologiei 5G.”²²

La 16 martie 2021, Consiliul a adoptat un Regulament privind combaterea diseminării conținutului online cu caracter terorist. În acest context, autoritățile competente din statele membre vor avea competența de a emite ordine de eliminare adresate furnizorilor de servicii a conținuturilor cu caracter terorist sau să blocheze accesul la acesta în toate statele membre. Platformele de internet vor trebui apoi să elimine conținutul sau să blocheze accesul la acesta în termen de o oră. Noile norme urmează să fie aplicate începând din anul 2022. Combaterea terorismului reprezintă o prioritate majoră pentru UE în condițiile în care terorismul amenință securitatea, valorile democratice, drepturile și libertățile promovate de societatea europeană.²³

Bibliografie:

Arădăvoaice, Gheorghe, Iliescu, Dumitru, Niță, Laurențiu Dan, *Terorism. Antiterorism. Contraterorism*, București, Editura Antet, 1999;
 Ionescu, Ioana, *Federația Rusă și Uniunea Europeană la începutul secolului XXI*, București, Editura Top Form, 2010;
 Sidjanski, Dusan, *Viitorul federalist al Europei: Comunitatea europeană de la origini la tratatul de la Lisabona*, Iași, Editura Polirom, 2009;
<https://justice.gov/opa/pr/international-statement-end-end-encryption-and-public-safety>;
www.consilium.europa.eu;
www.eur-lex.europa.eu;
www.europarl.europa.eu;
www.europol.europa.eu.

²² <https://consilium.europa.eu/ro/policies/fight-against-terrorism/counter-terrorism-coordinator/>, accesat în data de 20.06.2021.

²³ <https://consilium.europa.eu/ro/policies/fight-against-terrorism/>, accesat în data de 20.06.2021.